

1. Lokalny system edukacyjny

Autor: Prof. Dr hab. Irena Lichniak

Moduł zawiera informacje na temat: lokalnego systemu edukacyjnego, edukacji jako czynnika innowacyjności regionu oraz platformy elektronicznej „Lokalny system edukacyjny” jako instrumentu tworzenia gospodarki innowacyjnej.

Wprowadzenie

Wzrost potencjału kwalifikacyjnego zasobów pracy i jego dostosowanie do potrzeb nowoczesnej gospodarki to podstawowy warunek, który musi być spełniony aby zwiększała się aktywność zawodowa, rosło zatrudnienie, malało zagrożenie bezrobociem oraz poprawiała się konkurencyjność w skali mikro-, mezo- i makroekonomicznej. Pracownicy o odpowiednich kwalifikacjach są w stanie stawić czoło wyzwaniom współczesnych gospodarek, a głównym wyzwaniem jest innowacyjność.

Podstawową formą inwestowania w kapitał ludzki jest edukacja. Dlatego sprawność i elastyczność systemu edukacyjnego ma zasadniczy wpływ na rozwój gospodarczy, na tempo i kierunki unowocześniania gospodarki w skali krajowej, regionalnej i lokalnej.

W module tym chcemy powiedzieć Czytelnikowi jakie jest znaczenie edukacji dla innowacyjności gospodarki, co to jest system edukacyjny oraz przedstawić platformę elektroniczną „Lokalny system edukacyjny jako instrument tworzenia gospodarki innowacyjnej”, która została pomyślana jako narzędzie wspomagające systemowe zarządzanie edukacją.

Po zapoznaniu się z treściami przedstawionymi w tym module Czytelnik będzie wiedział co to jest system edukacyjny i jaki jest jego wpływ na tworzenie innowacyjności w regionie. Będzie też zaznajomiony z celami i zasadami funkcjonowania platformy elektronicznej „Lokalny system edukacyjny jako instrument tworzenia gospodarki innowacyjnej”, przygotowanej i wdrożonej dla powiatu siedleckiego. Mamy nadzieję, że przekonamy Państwa o celowości tworzenia takich portali, które umożliwiają uczestnictwo różnych podmiotów w działaniu na rzecz integracji lokalnych systemów edukacyjnych z lokalnym rynkiem pracy oraz wykorzystania potencjału intelektualnego do tworzenia gospodarki innowacyjnej w Waszych małych ojczyznach.

1.1. Edukacja jako czynnik innowacyjności regionów

Rdzeniem regionu innowacyjnego są innowacyjne przedsiębiorstwa, a więc takie, które prowadzą działalność naukowo-badawczą, korzystają z zagranicznych rozwiązań naukowo-technicznych, wprowadzają innowacje technologiczne i produktowe, w których powstają wynalazki i patenty, które są konkurencyjne na rynku międzynarodowym.

Bazą dla innowacyjności jest kapitał intelektualny, czyli kapitał ludzki i społeczny, a podstawową formą inwestycji w kapitał ludzki, w celu jego pomnażania, jest edukacja.

Różnice w wyposażeniu poszczególnych krajów i regionów w kapitał ludzki, a więc w stopniu nasycenia kadrami o wysokich kwalifikacjach sytuują je w grupie krajów (regionów) przodujących pod względem rozwoju opartego na postępie naukowo-technicznym, bądź w grupie tych krajów (regionów), które nie potrafią z tego postępu korzystać i są spychane w nienowoczesne obszary gospodarcze. Prawidłowości te dotyczą również gospodarek lokalnych.

Edukacja, czyli procesy nauczania, samokształcenia oraz uczenia się przez pracę i doświadczenie, prowadzące do zdobywania wiedzy i umiejętności oraz kreowania pożądanych cech i postaw społecznych, występuje w formie kształcenia formalnego, nieformalnego i incydentalnego. Kształcenie formalne i nieformalne ma charakter zorganizowanej działalności, prowadzonej w systemie szkolnym i poza tym systemem przez różne instytucje edukacyjne. Potrzeby innowacyjnej gospodarki sprawiają, że współcześnie wzrasta znaczenie kształcenia nieformalnego, które służy odnawianiu, poszerzaniu i pogłębianiu kwalifikacji w toku edukacji trwającej całe życie.

Polityka edukacyjna, prowadzona przez władze publiczne dotyczy właśnie tych dwóch form kształcenia.

1.2. System edukacyjny: definicje, cele

System edukacyjny definiowany jest na dwa sposoby.

W pierwszym ujęciu, na system edukacyjny składają się ludzie, procesy i instytucje, działający na rzecz kształcenia, doksztalcenia, adaptacji społecznej i resocjalizacji. Jego elementami są zatem instytucje edukacyjne, przepisy prawne, metodyka nauczania i uczenia się, procesy dydaktyczne, nauczyciele, uczniowie, studenci.

Ramy prawne tak rozumianego systemu edukacyjnego tworzą w Polsce Ustawa o systemie oświaty i Ustawa prawo o szkolnictwie wyższym.

§ Dz.U. z 2004r. Nr 256 poz.2572, Nr 273 poz.2703 i Nr 281 poz.2781 z późniejszymi zmianami; Dz.U. z 2005r. Nr164 poz.1365 z późniejszymi zmianami.

Systemy edukacyjne ponoszą odpowiedzialność za wyposażenie absolwentów szkół w wiedzę, umiejętności i postawy, które pozwolą im znaleźć właściwe miejsce na rynku pracy. Przystosowane do potrzeb rynku pracy systemy edukacyjne mają swój udział w zapewnieniu absolwentom zatrudnienia. Dzięki innowacjom i inicjatywie ludzi potrafiących stawić czoło wyzwaniom rynku pracy tworzone są produktywne miejsca pracy i rozwija się samozatrudnienie.

Systemy edukacyjne muszą reagować na zmieniający się świat, dostosowywać do zachodzących zmian charakter i strukturę kształcenia, oraz koncentrować się na edukacji ustawicznej, zapewniającej stałe podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie pracowników.

Stoją przed nimi nowe wyzwania:

- tworzenie warunków dla ciągłego kształcenia w okresie życia zawodowego i po jego zakończeniu nie tylko w szkołach i instytucjach edukacyjnych ale i poza nimi,
- nauczanie „uczenia, jak się uczyć”,
- nauczanie szerokoprofilowe,
- kształtowanie postaw kreatywnych, przedsiębiorczych, twórczych, innowacyjnych,
- tworzenie możliwości doksztalcania w miejscu pracy,
- edukacja informatyczna.

System edukacyjny definiowany jest też inaczej, a mianowicie jako system wspierający edukację.

Wymienić tu można system edukacyjny wspierający edukację statystyczną, działający na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego poprzez prezentację wiedzy o zjawiskach i procesach objętych statystycznymi badaniami naukowymi. (<http://www.stat.gov.pl/cois/112.htm>).

Tak właśnie definiujemy platformę elektroniczną „Lokalny system edukacyjny”, która została pomyślana jako miejsce gromadzenia i wymiany informacji w następujących obszarach:

- oferta edukacyjna i zapotrzebowanie na pracowników na lokalnym rynku pracy,
- stopień dopasowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców,
- zapotrzebowanie praktyki gospodarczej na opracowania i ekspertyzy i stosowna oferta ze strony instytucji edukacyjnych.

Wymiana informacji w tym obszarach jest podstawowym warunkiem współpracy samorządów lokalnych, instytucji edukacyjnych, pracodawców i instytucji rynku pracy na rzecz koordynacji podaży i popytu na pracę oraz korzystania przez praktykę gospodarczą z potencjału intelektualnego placówek edukacyjnych różnych typów. Chodzi o to, aby kształcenie nie było nadmiernie oderwane od potrzeb gospodarki, aby absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych znajdowali zatrudnienie a pracodawcy mogli pozyskać pracowników odpowiadających ich potrzebom. Chodzi też o to, aby w kształceniu w systemie

pozaszkolnym osób zainteresowanych lub zmuszonych do przekwalifikowania się, a także w szkoleniach bezrobotnych uwzględniano potrzeby lokalnego rynku pracy, bo tylko wtedy osoby te mają szansę na znalezienie trwałych miejsc pracy. Ważne jest także, aby samorządy lokalne, przedsiębiorcy, organizacje społeczne i inne podmioty korzystały z potencjału intelektualnego szkół w celu wprowadzania innowacyjnych rozwiązań w administracji i gospodarce lokalnej. W tym celu potrzebne są im informacje o wynikach prac badawczych w formie prac dyplomowych, projektów badawczych i wdrożeniowych oraz ekspertyz. Informacje takie są niezbędne do diagnozowania kapitału intelektualnego i oceny jego zgodności z potrzebami gospodarki lokalnej. Jest to szczególnie ważne dla regionów słabiej rozwiniętych, które dzięki inwestowaniu w rozwój kapitału ludzkiego mogą stworzyć podstawy kreowania lokalnej gospodarki innowacyjnej.

Problem relacji pomiędzy edukacją a rynkiem pracy dotyczy kraju, poszczególnych regionów i poziomu lokalnego. Jest szeroko dyskutowany nie tylko w Polsce, ale także jest obecny w debatach publicznych i badaniach naukowych na świecie. Zajmuje ważne miejsce w pracach OECD i Komisji Europejskiej, co wiąże się z troską o losy bezrobotnych absolwentów szkół, jeśli będą oni kształceni bez rozeznania, czy ich kwalifikacje odpowiadają potrzebom rynku pracy.

Ważnym dokumentem w tej kwestii jest Raport Komisji Europejskiej Edukacja dla Europy, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”, Warszawa 1999.

1.3. Platforma elektroniczna „Lokalny system edukacyjny jako instrument tworzenia gospodarki innowacyjnej”

Opracowana przez nas Platforma jest narzędziem wspomagającym system zarządzania edukacją w Regionie Siedleckim, uwzględniający potrzeby gospodarki innowacyjnej. Stworzone bazy danych, diagnozujące podaż i popyt na pracę oraz podaż i popyt na opracowania i ekspertyzy tworzą podstawy do wyceny kapitału intelektualnego w interakcji z potrzebami wynikającymi z tworzenia proinnowacyjnej gospodarki regionalnej.

Platforma oparta jest na stronach internetowych z bazami danych o charakterze diagnostycznym, monitorującym i administracyjnym (zasilającym).

W części diagnostycznej wydzielono bazy odnoszące się do dwóch obszarów:

- rynku pracy,
- podaży i popytu na prace dyplomowe, ekspertyzy i inne opracowania o charakterze naukowobadawczym.

W bazach diagnostycznych dotyczących rynku pracy znajdują się następujące informacje:

- o ofercie edukacyjnej wszystkich instytucji zajmujących się edukacją zarówno w systemie szkolnym jak też pozaszkolnym, oraz innych instytucji i podmiotów gospodarczych prowadzących działalność szkoleniową,
- zapotrzebowaniu na pracowników o określonym przygotowaniu zawodowym.

W bazach diagnostycznych dotyczących podaży i popytu na opracowania o charakterze naukowo-badawczym i wdrożeniowym znajdują się informacje o przygotowanych przez uczniów i studentów prac dyplomowych oraz o pracach naukowo-badawczych i ekspertyzach pracowników szkół i uczelni, które mogą znaleźć zastosowanie w praktyce gospodarczej.

Część o charakterze monitorującym dostarcza starostwom powiatowym bieżących informacji umożliwiających ocenę stopnia dopasowania zmian w kierunkach kształcenia i podaży absolwentów szkół do zmian popytu na pracę, z uwzględnieniem pożądaných przekształceń struktury gospodarczej.

Rolą części administracyjnej jest poinformowanie o zasadach i możliwościach wykorzystania portalu, o zasilaniu baz danych w informacje i sposobach rozszerzania jego zasobów. Jej elementem jest materiał szkoleniowy na temat obsługi platformy.

Pierwszym krokiem na drodze prowadzącej do stworzenia baz danych jest wypełnienie formularzy ankietowych. Wypełniają je użytkownicy baz danych, a więc instytucje samorządowe, edukacyjne, instytucje rynku pracy i pracodawcy. Gotowość do włączenia się w ten proces jest warunkiem koniecznym dla właściwego wdrożenia projektu.

Ankiety w formie kwestionariuszy elektronicznych skierowane są do następujących grup respondentów:

- różne typy szkół ponadgimnazjalnych, a więc licea ogólnokształcące, licea profilowane, zasadnicze szkoły zawodowe, technika zawodowe, szkoły policealne i pomaturalne oraz szkoły wyższe działające w powiecie,
- szkoły pomaturalne, szkoły wyższe publiczne i niepubliczne,
- Zakłady Doskonalenia Zawodowego, Centra Kształcenia Ustawicznego,
- pracodawcy: przedsiębiorstwa, urzędy, banki, instytucje ubezpieczeniowe, inni pracodawcy,
- Powiatowy Urząd Pracy.

Pierwsza z wymienionych grup respondentów proszona jest o podanie w ankietach informacji dotyczących:

- liczby nauczycieli, braków kadrowych (jakich nauczycieli brakuje),
- kierunków kształcenia, kierunków likwidowanych i nowouruchamianych, przyczyn zmian struktury kształcenia,
- praktycznego kształcenia w zawodzie (warsztaty szkolne, współpraca z praktyką gospodarczą),
- nauczania języków obcych (języki wykładane w szkole, wybory języków na maturze),
- wyposażenia szkoły w komputery, dostęp do internetu,
- liczby absolwentów, odsetka absolwentów podejmujących pracę.

W ankietach skierowanych do drugiej grupy respondentów znajdują się pytania dotyczące:

- kierunków kształcenia na studiach licencjackich i magisterskich, kierunków nowych i likwidowanych, przyczyn zmian kierunków kształcenia,
- liczby absolwentów studiów licencjackich i magisterskich według kierunków kształcenia,
- liczby słuchaczy studiów podyplomowych i kierunków kształcenia na studiach podyplomowych,
- tematów prac dyplomowych,
- form współpracy z praktyką gospodarczą, ekspertyz i innych opracowań przygotowanych dla przedsiębiorstw, instytucji i innych podmiotów zamawiających.

Trzecią z wymienionych grup respondentów prosimy o podanie w ankietach informacji o tematyce szkoleń i osobach objętych różnymi formami kształcenia i doksztalcania (czy są to osoby, które widzą potrzebę stałego modernizowania swojego wykształcenia, czy są kierowane przez urząd pracy, czy są to osoby zwalniane z pracy, czy też absolwenci szkół ?).

Od pracodawców chcemy w ankietach uzyskać odpowiedzi na pytania o:

- wolnych stanowiskach pracy i czy przyczyną ich nieobsadzenia jest brak specjalistów,
- nowych stanowiskach pracy i stanowiskach likwidowanych,
- tym jakich kwalifikacji brakuje kandydatom do pracy i pracownikom nowopryjmowanym.

Powiatowy Urząd Pracy prosimy w ankiecie o informacje dotyczące:

- zawodów nadwyżkowych i deficytowych,
- liczby bezrobotnych według poziomu wykształcenia,
- liczby bezrobotnych absolwentów,
- wolnych miejsc pracy według zawodów,
- tematyki szkoleń bezrobotnych, odsetka przeszkolonych podejmujących pracę.

Podsumowanie

Zamieszczone na platformie „Lokalny system edukacyjny jako instrument tworzenia gospodarki innowacyjnej” bazy danych, przeznaczone dla instytucji edukacyjnych, samorządowych, rynku pracy oraz przedsiębiorców Regionu Siedleckiego mają wspierać ich działania na rzecz rozwijania kapitału ludzkiego, uwzględniającego potrzeby gospodarki innowacyjnej i lokalnego rynku pracy. Ich celem jest ukierunkowanie kształcenia na zawody i specjalności poszukiwane przez pracodawców a także informowanie o kapitale intelektualnym regionu i ofercie szkół dla praktyki gospodarczej w zakresie prac naukowo-badawczych i ekspertyz.

